

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ НАЛЕЖНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЯК ПІДСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ТА МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАДИ

Ірина БОЙКО,

*канд. юрид. наук, доцент,
доцентка кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого (Україна, м. Харків)*

Ольга СОЛОВІЙОВА,

*канд. юрид. наук, доцент,
доцентка кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого (Україна, м. Харків)*

1. В умовах постійних зовнішніх і внутрішніх змін, в яких діє влада, перед державою постає питання збереження стійкості її інституційного та функціонального механізму.

Збройна агресія Російської Федерації проти України внесла суттєві зміни в усі сфери державного, суспільного і приватного життя. Окупація частини території, смерті та каліцтва людей, масові руйнування житлового та промислового фонду, внутрішня та зовнішня міграція – це ті наслідки війни, які спонукають Українську державу створити механізми їх подолання, виходу із кризової ситуації, сформувані передумови для розвитку всіх державних інституцій. Тим не менш, у бажанні налагодити управлінську вертикаль, зокрема на деокупованих територіях, сприяти залученню інвестицій та стимулюванню розвитку бізнесу, держава не має випускати з поля зору й інші сторони державної діяльності, як-то підтримання громадянського суспільства та забезпечення благополуччя громадян. Такі заходи у комплексі дозволять не просто відбудувати Україну, але й забезпечать в кінцевому результаті впровадження європейських стандартів у життя, що призведе до зайняття лідируючих позицій в післявоєнній архітектурі світу.

2. Стійкість механізму публічного адміністрування забезпечується, з одного боку, гнучкістю у прийнятті рішень, а з іншого – невідворотністю принципам, закладеним в основу здійснення державної та муніципальної влади, ключове місце серед яких займає людиноцентризм як головна конституційна ідеологема.

З часів отримання незалежності Україна активно здійснювала пошук оптимальної моделі публічного адміністрування. Окреслені ще в Концепції адміністративної реформи в Україні 1998 року [1] пріоритетні напрямки змін і перетворень у царині державного управління доповнювалися перспективним баченням таких змін, коригувалися євроінтеграційними прагненнями України. Остаточне закріплення європейського напрямку руху України відбулося шляхом підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх-

німи державами-членами, з іншої сторони [2], відповідно до якої Україна визнається європейською країною, поділяє спільну історію й спільні цінності з державами-членами Європейського Союзу (далі – ЄС), підтримує їх.

Серед основоположних цінностей європейської спільноти слід виділити концепцію належного адміністрування, яка заклала підвалини взаємовідносин між владою та приватними особами, що знайшли відображення в окремих актах Європейського Союзу. Так, у ст. 41 Хартії основних прав Європейського Союзу закріплено право на належне адміністрування, яке є складовою каталогу прав громадян ЄС [3]. Основний зміст цього права полягає в забезпеченні кожній людині неупередженого, справедливого та у відповідні терміни розгляду її справи установами, органами, офісами та агентствами Європейського Союзу. Такий розгляд гарантується правом кожної людини бути вислуханою, перш ніж щодо неї буде прийнято негативне рішення; доступом до матеріалів справи; обов'язком органу мотивувати та обґрунтовувати власне рішення. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про належне (добре) адміністрування [3] закріплює основні ідеї, які мають бути впроваджені країнами в національне законодавство, щоб забезпечити вище окреслене право особи.

Зрозуміло, що принципи належного адміністрування не зводяться виключно до забезпечення кожній людині неупередженого, справедливого та своєчасного розгляду її справи публічною адміністрацією. Їх дія набагато ширша, і охоплює весь спектр взаємовідносин приватної особи з суб'єктами публічного адміністрування, забезпечуючи відкритість та прозорість їх діяльності, зменшуючи корупційні прояви та підвищуючи ефективність врядування.

Взагалі, принципи належного адміністрування включають такі основні аспекти: законність – органи публічної влади мають діяти у суворій відповідності до закону, в межах наданих повноважень. При цьому не має значення, чи орган влади розробляє та приймає нормативний акт, чи розглядає індивідуальну справу та за результатами ухвалює адміністративний акт; відповідальність – органи публічної влади несуть відповідальність перед громадянами через забезпечення прозорості, підзвітності та можливості контролю з боку громадськості; професіоналізм – наявність кваліфікованих та компетентних працівників державних та муніципальних органів, які володіють необхідними знаннями та навичками для виконання своїх обов'язків, з урахуванням недопущення проявів корупції та конфлікту інтересів; узгодженість – акти публічної адміністрації мають бути узгодженими та спрямованими на досягнення загальної мети, яка відповідає сучасним потребам суспільства; запобігання корупції – належне врядування забезпечує впровадження ефективних механізмів запобігання корупції, зокрема прозорість в діяльності суб'єктів публічного адміністрування, контроль громадськості та незалежна судова система; участь громадськості та державно-приватне партнерство, публічна адміністрація має сприяти інклюзії громадськості та співпраці з різними групами суспільства.

3. Діяльність публічної адміністрації, заснована на принципах належного (доброго) врядування та адміністрування, свідчить про належну організацію та функціонування публічних інституцій.

Публічна адміністрація, підпорядкована зазначеним, ідеям забезпечує прозорість, ефективність, відкритість для громадськості публічної влади, здатність адаптації до змін, а значить і стійкість державних та муніципальних

інституцій. У сучасних умовах, коли є ризики постійних загроз будь-якого виду, стійкість у публічній сфері відіграє важливу роль та означає здатність публічної адміністрації функціонувати ефективно, сприяючи принципам належного врядування та забезпечуючи стабільність управління незалежно від змін у політичній атмосфері чи внутрішніх та зовнішніх турбулентностей. Вважаємо, що неможливо досягнути стійкості у публічній сфері без нормативного закріплення та практичної реалізації принципів належного адміністрування, які виступають основними засади побудови зв'язків у державі.

Реформування законодавства для впровадження принципів належного адміністрування включає розробку нових законів, модифікацію існуючих норм та створення незалежних органів, що здійснюють контроль за їх реалізацією.

4. Реформування національного законодавства для впровадження принципів належного адміністрування.

За останні роки Україна прийняла низку нормативно-правових актів, в яких безпосередньо закріплюються принципи належного адміністрування та механізми впровадження їх в практичну діяльність публічної адміністрації. Мова йде про Закони України «Про адміністративну процедуру», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про національні меншини (спільноти) України», «Про медіа», «Про Національну програму інформатизації» та інші. Ці та інші акти, що забезпечують інтеграцію України в європейську спільноту спрямовані крім іншого на забезпечення ефективного, прозорого та відповідального адміністрування, заснованого на правових нормах і принципах, що гарантують захист прав і інтересів громадян. Впровадження принципів належного адміністрування в національне законодавство має продовжуватися, вимагає системного підходу, співпраці між владними структурами, громадськістю та міжнародними організаціями.

На сьогоднішній день Україна знаходиться в стані війни з Росією вже більше року. Тому, звичайно, завдання та функції публічної адміністрації доповнилися необхідністю вирішувати потреби відсічі збройної агресії РФ, деокупації територій, подолання наслідків екологічних катастроф. Але засадничі ідеї залишилися незмінними – людина, її права визнаються найвищою соціальною цінністю у державі та визначають спрямованість її діяльності. Адже значна частина так званих євроінтеграційних законів прийняті саме в період дії режиму воєнного стану. Як показала практична сторона діяльності публічної адміністрації, принципи належного адміністрування виявилися придатними для коригування відносин не лише в мирний, але й в кризовий період часу. Подолання наслідків воєнних дій, які призвели не тільки до руйнувань, але й значних негативних екологічних та економічних наслідків, неможливо без ефективного управлінського впливу, який безперечно має забезпечуватися, крім іншого, впровадженням та дією принципів належного адміністрування.

Аналізуючи практику діяльності публічної адміністрації, та з урахуванням зазначеного, можна стверджувати, що дія принципів належного адміністрування:

- зменшує корупційні прояви, запобігає конфлікту інтересів;
- забезпечує прозорість і відкритість у діяльності владних структур;
- оптимізує збалансованість у владних структурах;
- забезпечує участь громадян у прийнятті рішень;

- сприяє стабільності та розвитку публічної сфери, зміцненню довіри громадян до владних інституцій та покращенню якості життя населення.

Все це в кінцевому результаті сприяє покращенню ефективності діяльності державних та муніципальних інституцій.

Вважаємо, що через принципи належного адміністрування забезпечується стабільність політичної системи, прозорість, ефективність та відповідальність владних інституцій, а значить й інституційна стійкість державної та муніципальної влади. Саме спільна ідея – служіння особі, забезпечення реалізації та захист прав – об'єднує зусилля державної та муніципальної влади, наближує досягнення суспільного блага.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. Ст. 943.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована 16.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

3. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07 грудня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text.

4. Про добре адміністрування: Рекомендація (2007)7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам від 20 червня 2007р. URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155877&Site=CM>.